

Treball de Recerca

MECANITZACIÓ AL CAMP A TARADELL; UN ABANS I UN DESPRÉS

2n Batxillerat
INS Taradell

Taradell, octubre de 2014

ÍNDIX

0. Introducció	6
1. Taradell	8
1.1 Situació geogràfica	8
1.2 Vegetació	8
1.3 Clima	9
1.4 Cases de pagès	9
2. Eines abans de la mecanització	10
2.1 Tracció animal	10
2.1.1 Per a tractar la terra	11
2.1.2 Per al transport	16
2.1.3 Altres tasques	18
2.2 Manuals	20
2.2.1 Per a tractar la terra	20
2.2.2 Per al transport	22
2.2.3 Altres tasques	23
3. Les feines al camp, l'abans i el després de la mecanització al camp	33
3.1 Patates (conreu de primer any)	33
3.1.1 Canvis produïts durant la mecanització	36
3.2 Blat de moro (conreu de segon any)	37
3.2.1 Canvis produïts durant la mecanització	39
3.3 Blat	40
3.3.1 Canvis produïts durant la mecanització	43
3.4 Ordi i mestalls	45
3.4.1 Canvis produïts durant la mecanització	46
3.5 Civada i blat de moro de sobre rostoll	46
3.5.1 Canvis produïts durant la mecanització	46
4. Experiències personals	47
4.1 El paper de l'home	47
4.2 El paper de la dona	52
4.3 El paper dels nens	54
5. Conclusions	56

6. Referències bibliogràfiques	58
7. Annexes	60
7.1 Entrevistes	60
7.1.1 El paper de l'home	60
7.1.2 El paper de la dona	61
7.1.3 El paper dels nens	61

*“Val més poc i bo,
que no pas molt i dolent”*

Agraïments:

Abans de començar amb el treball, vull donar les gràcies a la gent que m'ha ajudat, des de la seva pròpia experiència , a fer aquest treball possible. Als meus tiets, Ramon i Carme, al meu cosí Ramon, a en Joan, a en Nazari, a la Montserrat, a l'Agustina, a en Miquel i a en Pere.

Donar les gràcies també a la meva tutora del treball, perquè han sigut moltes les vegades en que ella creia més en aquest que jo, i també als membres del tribunal del treball.

Finalment, agrair als meus pares la paciència i l'ajuda que m'han proporcionat en tot moment. També m'agradaria dedicar el treball als meus avis, perquè gràcies a aquest he pogut entendre com de dura era la seva feina de pagès i comprendre tot el que ells van viure.

0. Introducció

A l'hora de fer-nos triar un tema pel Treball de Recerca s'ha de dir que estava ben perduda, però al final les idees van acabar sorgint. Vaig optar per un tema que em toca ben de prop, com ho és la pagesia. Tota la meva família ha viscut sempre a pagès i els meus avis i pares sempre recorden, o recordaven, la duresa de la feina al camp abans d'aparèixer les primeres màquines i com tot va canviar aleshores.

És per aquest motiu que vaig decidir fer-lo d'aquest tema, centrant-me en la població de Taradell. El treball es situa a la dècada en que es van produir els canvis, la dels cinquanta-seixanta, i intentarà resoldre la meva pregunta que m'ha guiat per a fer el treball: "Com va afectar la mecanització al camp a la població de Taradell?". Per tal de contestar aquesta pregunta, he intentat esbrinar com era l'abans i el després de l'aparició de les màquines a pagès.

Per fer el següent treball l'he dividit en dos parts ben delimitades. La primera és la part més tècnica que envolta la mecanització. Primer trobem una petita introducció en la que es situa Taradell, on trobem referències del clima i vegetació, ja que és important saber on es van portar a terme les tasques del camp i en quines condicions. En segon lloc, he trobat important fer un menció de les eines que s'utilitzaven abans de la mecanització, moltes ja oblidades, i ho he completat amb fotografies fetes per a mi mateixa d'aquestes. Per últim, dins de la part tècnica, una explicació de com van canviar les feines del camp arrel de l'aparició de les màquines, fent un abans i un després.

La segona part del treball podríem dir que es centra més en les persones i com van notar elles el canvi en el seu dia a dia.

Els mètodes utilitzats per a la recerca d'informació han sigut sobretot, tant en la primera part com en la segona, l'entrevista de testimonis que van tractar el tema en primera persona. En la primera part, m'han ajudat en temes més tècnics i en la segona m'han explicat la seva visió personal sobre el tema, tenint les preguntes clau com a guies.

Per altra banda, també m'han servit d'ajuda alguns llibres, per a acabar de completar la informació donada pels testimonis i resoldre alguns dubtes que se m'han plantejat al llarg del treball.

Per a planificar-me el treball, la primera tasca va ser la recerca d'informació per a la part més tècnica, seguida de l'entrevista de persones que m'ajudessin, tant a resoldre dubtes com a explicar-me de primera mà els seus coneixements en aquests temes. En segon lloc, vaig portar a terme les entrevistes per a la part més personal i finalment vaig acabar el treball amb les fotos realitzades personalment, que apareixen tant per a l'apartat de les eines (recolzades per a l'explicació) com les que surten durant la resta del treball.

Un dels problemes del treball de recerca que he notat i no m'esperava al començar-lo ha sigut el de buscar testimonis que em poguessin ajudar. Algunes vegades la informació no s'ajustava al que buscava, tot i que cal dir que en altres ocasions, al fer algunes de les entrevistes, la informació que em proporcionaven em servien tan com per a la part més tècnica com la més personal. Un altre, aquest menys important, va ser a l'hora de buscar el nom de les eines per escriure'l correctament. Aquests varien molt en les diferents comarques de Catalunya, ja que cadascuna ha adoptat un nom diferent per a referir-se a la mateixa eina. Un altre problema que se m'ha presentat ha sigut la de no trobar totes les eines que tenia previstes, sobretot les de tracció animal. Per aquesta raó les poques que m'han faltat les he trobat a internet.

Tot i això, he disfrutat molt fent aquest treball, i el que m'ha sorprès més ha sigut l'entusiasme que posaven les persones que m'han ajudat, i que ho van viure, mentre ho recordaven. Espero que vosaltres disfruteu igual llegint-lo.

Per acabar, m'agradaria suggerir altres camins d'investigació. Es podria fer un estudi de l'estat actual de la pagesia a Taradell, la pèrdua de l'antic ofici o també una comparativa entre l'abans i ara a pagès. Seria interessant també un estudi dels canvis que s'han produït en les masies en els darrers anys.

1. Taradell

Per tal de començar el treball, és necessari situar la població de Taradell, lloc on es desenvolupen les diferents tasques que s'anomenaren al llarg de treball. És per això que es farà un petit esment de la situació geogràfica, el clima i altres característiques d'aquest indret per tal de conèixer les condicions que han influenciat en l'agricultura d'aquest entorn.

1.1 Situació geogràfica

La població de Taradell, que té una extensió de 26 km², està situada dins de la comarca d'Osona i enllaça les Guillerries i la Plana de Vic, formant part d'aquesta última. Està situada a la Falda del Montseny i limita pel Nord amb Santa Eugènia de Berga, pel sud amb Seva, per l'oest amb Tona i Malla i per l'Est amb Sant Julià i Viladrau.

La seva alçada varia entre els 499m a la part més baixa, que és el Pont del Sou i els 800m aproximadament a la part superior, que ho són l'Enclusa i el Castell de Taradell.

1.2 Vegetació

La vegetació, de caire euro-siberiana, experimenta grans canvis a causa de la diferència d'alçada que hi ha en tota la població. A la part més baixa predominen els roures, arbres de ribera i algunes pinedes; en canvi a la part alta hi trobem pinedes i alzinars. Tot i això, cal remarcar que l'any 1983 hi va haver un incendi que va afectar a la part alta de la població on hi havia sobretot brucs i arboç, entre d'altres.

1.3 Clima

El clima de la població de Taradell, com passa amb la vegetació, ofereix una variació notable a causa de la diferència d'altituds dintre del municipi mateix. A la part més baixa, com s'ha anomenat anteriorment, el clima està caracteritzat per la humitat i la boira baixa. Aquesta és una característica fonamental de la Plana de Vic, a causa de la inversió tèrmica, que provoca un canvi de temperatures. És a dir: a les zones altes fa més calor i a les baixes més fred i entre les dos masses d'aire es produeix una mena de sostre invisible. Pel que fa la part més alta, és més seca que l'anterior.

Les seves condicions climàtiques són privilegiades, ja que està oberta i ventilada i és poc propensa a la boira baixa, excepte en les zones de baixa altitud, com s'ha dit abans.

1.4 Cases de pagès

Les masies on es van portar a terme aquests canvis són diverses, entre les quals destaquen les que anomenarem a continuació. En primer lloc trobem les mil·lenàries, tot i haver estat reformades més endavant. Tenim per exemple la Vall, la Madriguera, el Coniller, el Pujol, el Reig, etc.

Cap als segles XVII i XVIII, es van construir la de el Molist, el Pujol, Penedes, El Gurri, El Ricart, Mansa, el Colomer, entre d'altres. Ja entrat al segle XIX, hi va haver un creixement molt gran, i a més molts dels vells masos van ser reedificats. Entre d'ells trobem, El Vivet, El Tusell, L'Om, Can Mascarell, La Codina, etc. Cal comptar també les seves masoveries, com serien Can Janet, Masgrau, Casablanca, Cal noi Xic, etc.

El 1860 Taradell tenia un total de 95 masos, les quals algunes han desaparegut totalment o encara en resten algunes ruïnes. Cal sumar-ne també algunes que van ser construïdes més endavant, com Can Sala. Tot i així, podem saber el nombre aproximat de masies en les que es van portar a terme el procés de mecanització a Taradell.

2. Eines abans de la mecanització

En el període dels anys cinquanta i seixanta, moltes cases de pagès encara no s'havien adaptat a la mecanització de les eines que s'utilitzaven per a treballar en el camp. Només ho havien començat a fer algunes, les més agrícoles, és a dir les que es centraven més en l'agricultura dels camps i en la ramaderia, mentre que les masies de caire més forestal (obtenien matèries del bosc) continuaven utilitzant els animals.

En aquest capítol s'esmentaran aquelles eines que van anar sent substituïdes, lentament, per a màquines, les quals s'explicaran en el capítol següent.

En algunes de les eines, juntament amb una petita descripció de la seva utilitat, s'adjuntarà una fotografia, feta personalment, per tal de permetre una visió més clara de cadascuna.

Les fotografies han estat realitzades en quatre llocs diferents. Unes a casa meu, les altres a casa la meva tieta, que són les que feia servir el meu avi, a la casa de pagès El Ricart i les altres a casa el meu tiet, a la Vallmitjana. Per últim, la foto de l'arada brabant, ha estat tirada al costat de la Capella de Santa Llúcia de Taradell, on hi ha el Monument a la Pagesia creat el 1978. He intentat fer-ne de totes les eines possibles, però moltes, sobretot les de tracció animal, desconeixia el lloc on les podria trobar. Per aquest motiu, les que m'han faltat les he buscat a internet, i aquestes ja estan indicades.

2.1 Tracció animal

En aquest apartat, i segons la seva funció, trobem les eines més importants que per fer-les servir es necessitava un animal. Els animals utilitzats per a les feines del camp solien ser de peu rodó (cavalls, mules, ases,), però també es feien servir els bous.

2.1.1 Per a tractar la terra

- Aplanador: Eina feta de fusta de roure o alzina la qual la utilitat de la qual era aplanar els camps llaurats o els sembrats, ja que la terra quedava amb diferents profunditats i les llavors havien de créixer a la mateixa.

- Arada brabant: Fabricada amb ferro, servia per a llaurar, és dir fer solcs profunds i bolcar la terra per a deixar els camps a punt per a ser sembrats.

- Arada xica: Aquesta eina, fabricada amb ferro, servia per a fer solcs profunds i bolcar la terra per preparar el camp per a ser sembrat. Es complementava amb les relles (explicades més endavant). La part de la dreta s'anomena cameta i la de l'esquerra esteva, que serveix per a dirigir.

- Cavadora: Fabricada amb ferro, la seva utilitat era cavar. Contenia una maneta que permetia adaptar l'eina a la mida del reg del camp.

- Estripadora: Eina feta de ferro estivada per a bous o eugues, servia per a estripar els camps de cereals acabats de segar i deixar la terra preparada per a la tasca de llaurar. També s'utilitzava per a rostollar els camps.

- Rampí: Eina feta de ferro, amb dos rodes grans i amb seient incorporat. La seva utilitat era la de recollir el falç i l'herba del camp

- Rascle: Consta d'un marc de fusta amb pues de ferro clavats en un ordre concret. Servia per a colgar la llavor dels cereals, esterrossar i aplanar la terra.

- Rella: Eina de ferro que s'incorporava a l'arada xica. Aquesta penetrava a la terra i l'estovava fent solc. N'hi havia de diferents formes i mides i cadascuna feia un solc de diferent profunditat i mida.

- Trull: Servia per a aplanar la terra del camp de conreu, és a dir, per a anivellar la terra abans o després de sembrar.

Imatge extreta d'Internet

2.1.2 Per al transport

- Carro d'escala: S'hi transportaven diverses càrregues, com la palla, garbes, sacs, etc. Aquest carro es feia servir per a totes les feines del camp.

Imatge extreta d'Internet

- Carro de trabuc: La seva funció era transportar fems o materials pesats.

Imatge extreta d'Internet

- Tartana: Vehicle que s'utilitzava per al transport de persones.

Imatge extreta d'Internet

- Jou: Peça de fusta i ferro que servia per a lligar dos animals amb l'eina que tibaven o als carros. Anava acompanyat dels coixins, que es posava al coll de l'animal i del collar.

- Balancina i balancina de parell: Peça de fusta amb els ganxos de ferro que servia per a lligar l'animal amb l'arada xica mitjançant els tirants i el collar. L'animal es podia tibar des de diferents parts, com serien el coll o el pit.

2.1.3 Altres tasques

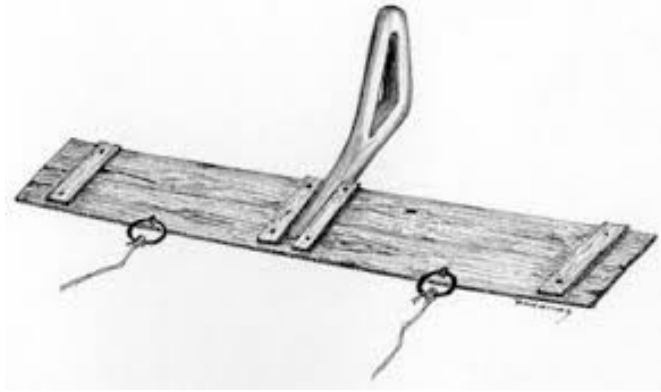
- Dalladora: Feia la mateixa feina que la dalla, és a dir, dallar els ferratges o cereals, però de manera mecànica.

Imatge extreta d'Internet

- Tiràs: La funció d'aquesta eina era arreplegar la batuda i apilar-la un cop està a l'era. Estava feta de fusta i consta d'un mànec central i dues anelles on s'enganxaven els animals de peu rodó.

Imatge extreta d'Internet

- Trill: Instrument arrossegat per animals, utilitzat per trinxar la batuda. Consta d'una post proveïda en la seva cara inferior d'elements tallants que poden ser bocins de ferro, trossos de pedra foguera, claus, etc.

Imatge extreta d'Internet

2.2 Manuals

En aquest punt trobem aquelles eines que es feien servir a mà, moltes de les quals a mesura que van anar apareixent màquines encara es van conservar. Cal remarcar que hi apareixen tan les que s'utilitzaven en el camp com en l'hort.

2.2.1 Per a tractar la terra

- Aixada: Eina feta de fusta i ferro, utilitzada per a treballar o estovar la terra cavant.

- Aixadell: Fabricada de fusta i de ferro, tenia la mateixa funció que l'aixada però s'utilitzava a l'hort.

- Fanga: Eina fabricada amb ferro i fusta que servia per a cavar o per a remoure la terra i colgar les males herbes.

- Magall: Fabricat amb ferro i fusta, amb aparença semblant a la de l'aixada, tenia doble utilitat. Per una banda feia la funció de la destal i per l'altra la del pic: arrencava les arrels i removia la terra.

- Paló: Servia per a fer forats al terra per després plantar patates, blat de moro i llegums, seguint uns cordills que marcaven les línies al terra. Fabricat amb ferro i fusta.

- Pic: La seva funció era picar la terra endurida i fer forats a la terra.

2.2.2 Per al Transport

- Carretó reixat: Construït amb fusta o ferro, servia per a transportar productes del camp o el fens.

2.2.3 Altres tasques

- Àrpiès: Fetes de fusta i de ferro, servien per a arrencar la palla del paller o bé per a descarregar el fems del carro.

- Balança: Fabricada amb ferro, servia per a mesurar objectes petits. Es complementava amb els pesos, explicats més endavant.

- Bàscula: Estri de ferro i fusta utilitzat per a pesar principalment els sacs de patates, de blat, etc.

- Buidador, bujol o cassa del suc: Fabricat amb fusta i plana de zenc, tenia forma de galleda amb mànec i servia per a buidar el suc al femer.

- Dall: Eina de ferro i fusa que servia per a tallar bardisses i netejar marges amb la seva punta de forma corba.

- Dalla: Fabricada de fusta i de ferro, la seva funció era dallar els ferratges amb l'esquena dreta.

- Destral: S'utilitzava per a tallar arbres i llenya i estava fabricada amb ferro i fusta.

- Esclops: Fets de fusta i fabricats per a l'escloper, tenien la forma d'una sabata i servien per a no embrutar-se els peus i protegir-los quan s'anava a l'hort i al camp.

- Falç: Eina manual que consisteix en una fulla metàl·lica, corba i acabada en punta i amb un mànec a l'altre extrem. S'utilitzava per segar.

- Forca: Fabricada de ferro i fusta o només de fusta. La seva utilitat era aixecar i llençar materials lleugers com palla, fulles, etc.

- Garbell: La seva funció era separar els grans o altres materials més grans. S'utilitzava sobretot a l'hort i per als cigrons.

- Garrot de lligar garbes: Bastó gruixut i curt fet de fusta utilitzat per a estrebar i lligar el vencill (el que lligava les garbes, fet amb mates de blat).

- Maça d'estellar: Amb l'ajuda d'uns tascons de ferro que es clavaven a la llenya o fusta, que anaven de més petit a més gran i es clavaven amb aquest ordre, servia per a tallar la llenya.

- Mesura: Servia per a determinar la quantitat de gra que conté el recipient i estava feta de fusta i de ferro. N'hi havien de diferents mides (quartà, quarteró, etc.).

- Pala de fusta: Pala fabricada del mateix material, utilitzada principalment a l'era per a la tasca de batre el blat. Entre altres funcions que tenia, servia per a remenar el blat, per fer-ne pilots.

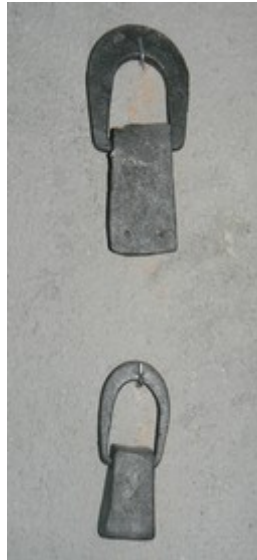

- Pala petita de fusta: Servia per a omplir les mesures de blat o blat de moro.

- Pesos: Fabricats de ferro, s'utilitzaven junt amb la balança per a saber el pes del producte pesat.

- Rampí: Consta d'un mànec llarg de fusta, que a la punta té un travesser amb piques de ferro, i servia per a arreplegar en rengles els farratge després d'haver estat dallat o durant l'assecatge.

- Romana: Tipus de balança que servia per a mesurar entre 50 i 100 kg. Consta d'una barra de metall i de dos ganxos. En un es col·locava l'objecte a mesurar i l'altre servia per penjar-la a la paret.

- Serres manuals: La de la primera fotografia, consta de dos mànecs de fusta, un a cada banda i una fulla de ferro. Servia per a tallar llenya. La de la segona fotografia servia per a tallar peces més petites de fusta.

- Volant: Servia per a segar el blat i altres cereals d'hivern. Era semblant al falç, però era més gran i més obert i estava fet de ferro i fusta. Anava sempre acompanyat de l'escopeta. Aquest estava fabricat per a l'escloper i la seva funció era protegir la mà esquerra del segador mentre feia servir el volant en la feina de segar.

3. Les feines al camp, l'abans i el després de la mecanització

En aquest apartat, es farà una explicació de les feines abans que es feien al camp durant tot l'any i abans de la mecanització. Per fer-ho de manera més pràctica, l'apartat està dividit segons els productes principals que es plantaven al camp: blat, blat de moro, civada, patates, naps i ordi. Aquestes feines cal dir que les portaven a terme els pagesos i els seus animals, però també gaudien de l'ajuda, en feines concretes, de les dones i els fills i dels jornalers, que es contractaven per a treballar al camp durant un dia a canvi d'un sou.

Després de l'explicació de com es realitzaven les feines abans de la mecanització, dins de cada apartat s'especificaran els canvis més importants que van patir les tasques amb l'aparició de les màquines. Aquestes van permetre facilitar les tasques del camp, és a dir, reduir la durada i augmentar-ne l'eficàcia. Cal tenir present que aquesta canvis són orientatius, és a dir no va evolucionar de la mateixa manera en totes cases de pagès.

Durant l'any, es seguia una rotació de guarets, és a dir un cicle de conreus, els quals se'ls anomenaven de primer any (patates o blats de moro), de segon any (blats), de tercer any (ordi), de quart any (civada) i per a tancar el cicle els ferratges. La causa d'aquesta rotació en el camp és que no es podia plantar sempre el mateix i per això era necessari variar la plantació per tal de no esgotar el sòl. Aquesta tendència, la de la rotació dels camps, va anar disminuint a causa de l'aparició de nous sistemes d'herbicides.

3.1 Patates

Podríem dir que l'ús de les patates era múltiple. Per una banda, les més gran eren les que es venien els dissabtes a mercat, les mitjanes les que s'utilitzaven per consum propi i les més petites per a alimentar els animals.

Per tal de poder plantar les patates, era necessari que abans es femés la terra, és a dir que s'hi repartís l'adob orgànic anomenat fems. És per això que les cases de pagès tenien un lloc anomenat femer, on durant l'any hi tiraven les restes orgàniques de la casa i la barreja que resultava del jaç dels animals, on es mesclava la seva orina amb els excrements i la palla.

El femer es barrejava dia a dia amb la forca i d'aquesta manera els productes esmentats anteriorment es fermentaven amb el suc que produïen.

A l'hora de femar, a la tardor, els pagesos transportaven els fems al camp dintre dels carros de trabuc, i un cop allà el fems s'anava apilant en una distància de vuit passes i llavors amb l'ajuda de les àrpies i de les forques s'escampava sobre la terra, de manera homogènia i amb la finalitat de que el fems quedés triturat.

Més tard, entre les estacions de la tardor i l'hivern, abans que arribés el fred i després d'haver femat el camp, els pagesos realitzaven la feina de la llaurada fonda, anomenada antigament fangar fent referència a l'eina de la fanga, ja que es feia manualment.

Per a realitzar aquesta feina es necessitaven un parell de bous o d'eugues i una arada brabant, la qual anava lligada al jou, que era una peça de fusta adaptada al coll dels bous. La tasca consistia en invertir la terra i colgar el fems al mateix temps i era una feina senzilla perquè només implicava la vigilància dels animals.

Poc temps després de la llaurada, s'havia de preparar la terra per a sembrar-la. Per fer-ho primer es passava el rascle, que servia per a acabar de triturar la terra i anava lligat a l'animal de treball. El pagès l'anava seguint i guiant-lo amb un corda lligada a l'eina per tot el camp fent passades paral·leles de costat i repassant les puntes amb passades laterals.

Un cop finalitzada aquesta tasca, es passava a la sembra del camp, ja que el rascle havia deixat el camp amb els solcs apunt per a plantar-hi les llavors. Per tant, la següent feina que calia fer era preparar el que seria la "llavor" de les patates, que s'aconseguia fent talls d'aquestes on quedaven dos o mes grills i després es disposaven en sacs.

La preparació dels talls i la sembra es feien al març, i per a sembrar es transportaven els sacs amb carros fins al camp, juntament amb el paló, llargs cordills i senalles. Aquests cordills s'estenien al llarg del camp i es clavaven amb una estaca a cada extrem, després d'assegurar-se que estaven ben tibats.

Cordills utilitzats per a marcar les fileres al camp

A continuació, es posaven els grills o talls dintre del cistelló, que es feia passar per al cinturó perquè quedés a l'altura de la cintura, i el pagès anava clavant el paló per a apartar la terra, hi disposava el tall de patata i per a acabar retirava el paló i ho acabava de tancar bé amb el peu. Així ho anava fent amb tot el camp, deixant una distància de un pam i mig entre cada forat, de manera que havia d'anar canviant els cordills de lloc cada cop que arribava a una punta.

Després de plantar les llavors de les patates es passava el trull, és a dir s'aplanava el camp. Per fer-ho es lligava el trull a l'animal i s'anaven fent passades paral·leles al camp, de la mateixa manera que es passava el rascle.

Entre finals d'abril i principi de maig es portava a terme la primera cavada, que consistia en treure les males herbes que havien crescut i era una feina que es feia amb l'arada xica i un animal, tot i que per a acabar-ho de repassar es feia manualment amb l'aixada. Aquesta última tasca la feien un grups de cavadors, que amb una cama a cada costat de la filera de patates, anaven removent la terra i traient les males herbes.

La segona cavada es portava a terme el més de juny, que es realitzava igual que la primera amb la diferència que es calçaven les patates, és a dir que es feien pilots de terra a cada planta per tal de que creixessin allà.

Un cop les plantes estaven seques, cap al mes de setembre i principis d'octubre, era l'hora de collir les patates. Per fer-ho es necessitava un grup de jornalers, que es repartien les fileres i amb l'ajuda de l'aixada feien un cop a l'arrel, evitant tallar la patata, s'estirava la planta i es deixava en pilots. Després d'aquests pilots se'n triaven les patates més bones i per acabar es posaven en cistelles i quan estaven plenes es disposaven en sacs, que es transportaven a la masia amb els carros, Un cop allà les abocaven i les estenien al terra i per acabar les tapaven amb sacs per a una bona conservació.

L'última tasca del conreu de les patates era netejar el camp de les restes que havien quedat de les plantes i cremar-les.

3.1.1 Canvis produïts durant la mecanització

El primer canvi més important en el conreu de les patates va ser el de l'aparició de la màquina de plantar patates. Aquesta màquina s'ajuntava al darrere del tractor, que va ser la primera màquina en ser introduïda al camp, on hi havia uns seients en els quals els plantadors s'assentaven i anaven tirant els talls de les patates sobre la terra a través d'uns tubs. Aquests quedaven soterrats ja que la mateixa màquina incorporava uns orellons que els soterrava i les deixava calçades (eliminant la feina de calçar, és a dir acostar la terra a les arrels).

A part d'aquest gran canvi, també podríem remarcar-ne un altre que s'aplica a tots els altres conreus. Van sorgir adobs per evitar que les patates es grillessin i es conservessin mentre estaven guardades a la masia, també i van aparèixer nous herbicides. Aquests van substituir la feina de cavar, ja que no calia mantenir net el camp.

Una altra transformació la trobem en els fems. Anteriorment s'ha explicat que es transportava amb carro i es repartia amb la forca, però tot això va canviar, i a la dècada de la mecanització van sorgir remolcs que s'adjuntaven al tractor per a transportar-lo (també van sortir remolcs que transportaven les patates per portar-les fins al camp) i que suposava més velocitat i per tan més rapidesa. A l'hora de repartir el fems va aparèixer un remolcs escampa fems, que tenia l'accessori d'un trill que el feia voltar.

Finalment cal remarcar també l'aparició d'un tractor que tirava de l'arada brabant, que va substituir aquella que anava tirada per animals. A diferència de l'arada brabant manual, l'esteva (peça que servia per dirigir l'eina pel camp) deixava de tenir funció.

No va ser fins molt tard que van aparèixer màquines especialitzades en tallar les llavors de les patates. Tot i així en moltes cases es continuava fent de la manera tradicional o bé combinaven les dues.

3.2 Blat de moro

Primer de tot cal dir que del blat de moro tenia moltes utilitats, ja que se'n aprofitava tot. Per una banda el gra s'utilitzava com a aliment (se'n feia pa i farinetes) i per l'altre, la pela restant en algunes masies s'utilitzava per a preparar una aigua que es bevia en cas de problemes d'orina, per a fer matalassos o bé per al jas o com a aliment dels animals.

Igual que el conreu de les patates, el blat de moro necessitava ser plantat en una terra ben treballada, per això pertany als conreus de primer any i abans de sembrar-lo es portaven a terme les feines de femar i llaurar, explicades anteriorment.

Ja arribat el maig es plantaven les llavors de blat de moro i es feia de manera semblant amb les patates. Amb cordills es marcava la llargada dels solcs i a continuació es passava per tot el camp amb el cistell on hi havia les llavors de blat de moro, les quals se'n tiraven tres o quatre (per assegurar bé la collita) a cada forat fet amb el paló.

Al mateix mes de maig també es portava terme la feina de rasclar, ja explicada en l'apartat anterior, i també es realitzava la tasca de cavar amb la cavadora. Consistia en fer passar l'animal de peu rodó lligat amb la cavadora per a tot el camp, de manera que es treien les males herbes i es ventilava la terra.

A finals d'aquest més calia esbrinar els brins, que eren els grans que començaven a créixer. Per a fer-ho es triava de cada planta els brins més bons i s'arrencaven els dolents, amb la possibilitat de deixar-ne dos (se'n deia bessonada).

Acabat el més de juny es feia la segona cavada, i com en la primera cavada, es necessitava la cavadora i un animal de peu rodó. També en aquest temps es realitzava el calçament amb l'aixada, que consistia en acostar la terra a l'arrel de planta amb l'ajuda d'aquesta eina (també es podia realitzar amb l'arada xica o una calçadora estirada per a animals).

Un cop els pèls del blat de moro es començaven a tornar negres, a mitjans d'agost i principis de setembre, significava que havia acabat de créixer i que començava a assecar-se. Per això era el moment en què els pagesos recollien amb un ganivet les fulles i els pèls o plomall restant del blat de moro. Aquests els disposaven a les masies per a que s'assequessin i així poder-los fer servir més endavant per a les necessitats anomenades al principi. Per altra banda escapçaven les puntes del blat de moro i s'anaven guardant en un feix i arrencaven també les fulles (esfullar).

A finals de setembre es portava a terme la feina de trencar el blat, que es tractava de trencar les espigues del blat de moro i era una feina que feia tota la família. Després aquestes espigues, recollides en pilots, es transportaven a la masoveria i a la tardor s'espellofaven. Per realitzar aquesta tasca, la qual era col·lectiva, s'havia de treure les pellofes de les espigues per a deixar-les a punt per a assecar.

La feina d'assecar consistia en penjar les espigues per les fulles, que ja s'havien deixat expressament, en penjolls penjats en llocs assolellats, com ho serien les golfes o els balcons de les cases. Llavors, a mesura que s'anava gastant el blat s'anava esgrunant amb màquines engrunadores en forma d'embut i mogudes per un volant que amb unes plaques amb pues anava engrunant el blat i feia sortir el gra per sota i l'espigot (l'espiga sense gra) per a un forat.

Per acabar, a finals d'octubre i principis de novembre es preparava el camp per a la plantació del blat. Per fer-ho es treien les cames seques del blat de moro que quedaven al camp, tallant-les amb el volant, i s'hi feia una llaurada, s'aplanava i es rasclava.

3.2.1 Canvis produïts durant la mecanització

En general, els canvis més importants en el procés del cultiu del blat de moro són a causa de l'aparició dels pesticides i herbicides a la dècada dels anys seixanta. Aquest fet va suposar la desaparició de les feines que controlaven el creixement de males herbes, com rasclar, recalçar amb l'aixada i cavar.

Un altre canvi el trobem a l'hora de plantar el gra, ja que abans de la dècada dels seixanta en algunes masies s'utilitzava la sembradora de tracció animal, però en aquesta dècada es va començar a incorporar en el món rural l'ús de la màquina sembradora.

La proliferació dels conreus de ferratge van substituir les feines d'escapçar i fullar i la de recollir els pèls i les fulles com a ús pels animals. Tot i això s'aprofitava igual, ja que les màquines segadores batedores separaven només el gra i la planta la trituraven i s'embalaven per fer-ne ferratge.

Cal remarcar també l'avenç amb el transport. Un cop el gra havia estat segat, espellofat (per fer-ho van sorgir unes màquines especials a la dècada dels seixanta, però les màquines batedores segadores anomenades anteriorment la van substituir) i engrunat es transportava amb tractor i remolc.

Per últim, la feina d'assecar els grans ja no es feia de la manera tradicional, tot i que hi van haver cases que combinaven les dues maneres. Van sorgir els anomenats assecadors, que eren en unes gàbies on s'hi disposaven els penjolls de blat de moro unes sobre les altres amb la finalitat de que s'assequessin.

3.3 Blat

El blat era un cereal del qual el pagès en treia moltes utilitats. Primer de tot el feien servir per al consum humà: per a fer farina per al pa (es portava a la pastisseria perquè ho fes) i per a la palla per als animals.

A la tardor es començava a preparar la terra del camp per a sembrar-hi les llavors de blat. Per fer-ho es tallaven les restes del blat de moro (de la plantació anterior) amb el volant i es lligava en feixos.

Seguidament es llaurava la terra, que consistia en fer solcs, amb l'arada xica i finalment s'aplanava la terra amb l'aplanador.

Després de la feina de llaurar, es realitzava la última tasca abans de plantar la llavor, la rasclada, que es feia entre els mesos de setembre i octubre.

Aquesta feina consistia en fer passar un animal lligat al rascle per tot el camp, fent línies de solcs paral·leles, excepte al voltant del camp que es feien dos passades de través.

Un cop acabada la rasclada, el camp estava a punt per a ser sembrat, és a dir, plantar la llavor, feina que es feia entre els mesos d'octubre i novembre amb els blats de cicle llarg (tipus de blat que anava més ràpid a créixer); i els blats de cicle curt es sembraven a la primavera .

La llavor, escaldada la nit anterior amb sulfat de coure calent per tal d'esterilitzar-la i ja mesurada, es transportava amb carros fins al camp i un cop allà es marcaven amb pilots de palla a cada vuit passes (feina anomenada sellonar), per tal de marcar l'amplada del tros a sembrar. Aquestes marques de palla al camp s'anomenaven selló.

A continuació, el pagès, sostenint una senalla on hi portava les llavors del blat, començava a escampar manualment i de manera homogènia el blat per sobre de la terra.

Per fer-ho es col·locava al mig del selló i primer començava per al costat dret i al arribar al final del camp canviava de direcció, repetint aquesta acció fins que tot el camp quedés sembrat.

En el mateix dia en que es sembrava també es repartia el superfosfat (adob mineral), de la mateixa manera que es sembrava el gra, i també es feia la primera llaurada. Primer de tot es passava l'animal enganxat amb l'arada xica i ajudava a soterrar els grans sembrats, després s'aplanava la terra i es colgava els grans de blat amb el trull. Finalment es passava el rascle lligat amb els animals per a igualar el camp.

Cap al mes de febrer, era el torn de tornar a trullar el camp, aquest cop per a aplanar el camp després de les gelades de l'hivern i per a facilitar la feina de segar. A la primavera també es porta a terme la tasca de treure les males herbes que neixen en el camp. Aquesta feina la realitzaven els jornals de dones amb l'ajuda d'un aixadell i era de les poques feines que les dones realitzaven en el camp durant l'any.

Finalment, a finals de juny arribava la feina de segar el camp, que consistia en tallar el blat i que realitzaven un grup de segadors. Aquest grup de segadors normalment s'allotjaven a les pallisses de la masia, solien ser unes deu persones i no cobraven gaire més de deu pessetes. Cal dir que recorrien Catalunya segant, començant per a la part de baix i pujant fins a la Cerdanya. La feina durava

Per a realitzar la feina de segar ho feien amb els volants, que havien d'esmolat cada cert temps. El grup de segadors es posaven en fila i anaven segant el blat, que anaven deixant en piles anomenades garbes i que després de tenir-ne una braçada ho lligaven amb la mateixa planta, anomenat vencill. Un cop tenien entre 16 i 25 garbes feien una garbera, és a dir les garbes es posaven dretes d'una manera estratègica per tal d'evitar que la pluja es filtrés quan plovia.

Després d'haver segat tot el camp, es deixaven assecar les garberes durant dues o tres setmanes i després es carregaven als carros d'escala per portar-les a l'era. L'era consistia en una esplanada que solia estar col·locada davant de la casa i en la majoria de les masies estava feta de llosa.

Cordes de garbejar, utilitzades per a lligar les garbes durant el transport en el carro cap a la masia.

El procés que calia seguir a continuació era el de batre, és a dir separar el gra de la palla.

Per fer-ho “a pota”, sempre en dies de molta calor per evitar la humitat, es desfeien les garbes, s'estenien de manera circular (començant amb una al mig i anar donant la volta) i a continuació les eugues passaven per sobre de les garbes i d'aquesta manera les desfeien i separaven el gra de la palla. Els pagesos també ajudaven amb la força a desfer-les, ja que era un procés llarg. Després separaven la palla amb les forques i el gra queia a l'era pel seu propi pes i era aquest moment en que, amb la palla, el palleraire anava construint el paller. Per l'altre banda, al terra hi havia quedat restes d'espigues, terra i el gra amb el seu boll (pellofa), el qual es recollia amb l'ajuda d'una escombria perquè pogués començar el procés de ventar.

Aquest procés, que s'havia de fer amb vent de marinada i durava aproximadament mitja hora, consistia en tirar el gra enlaire amb l'ajuda de les pales i deixar-lo lliure de la pellofa i de la pols que hi restava. Seguidament, es passava aquest gra net per les garbelles i per acabar s'ensacava en sacs i es guardava als graners.

Cal tenir en compte també que a moltes masies es combinava la feina de ventar a mà o amb màquina, on tiraven la manovella i la feien funcionar.

3.3.1 Canvis produïts durant la mecanització

En el conreu del blat, el canvi que cal destacar més, tenint en compte que va substituir una de les feines més dures, és l'aparició de les màquines segadores. Aquestes màquines, que prèviament havien estat tirades per animals, segaven el bat i també el batién. També van eliminar la feina de llaurar durant la Primavera.

La feina de sembrar a mà també va experimentar un canvi important. Van aparèixer les màquines sembradores que anaven tirades per animal i tenien uns punxons que deixaven anar la llavor. Més tard, amb l'aparició dels tractors, d'aquestes sembradores se'n va fer una còpia però tirada per tractor.

També cal remarcar l'aparició de les màquines fresadores, que van substituir les feines que tenien la finalitat de preparar la terra com seria la de rasclar, llaurar, trullar i creuar la rasclada, explicades ja anteriorment. Aquesta, anava tirada per un tractor i engrunava la terra per deixar-la fina.

El procés de batre va ser un dels primers en experimentar canvis i va conviure durant molt temps amb dos maneres possibles per realitzar-se, a causa de l'aparició de les màquines de batre cap a la dècada dels trenta, una de les primeres. Per una banda es feia "a pota", en camps petits, i per l'altre amb la màquina de batre, amb camps més extensos.

La màquina de batre funcionava amb carbó o vapor i els pagesos introduïen les garbes amb l'ajuda de les forques a l'interior d'aquesta i allà dins es separava el gra, que anava a parar dintre dels sacs, de la palla, que sortia per un altre lloc i quedava neta i a punt per a preparar el paller.

Gràcies a aquesta màquina ja no calia portar a terme la feina de ventar, ja que tot quedava net.

Com a últim, però no menys important, cal dir que van aparèixer productes químics que es tiraven amb màquines o animals. Aquests van substituir la feina d'herbejar, una feina dura que es realitzava amb l'aixadell. Amb relació a aquesta qüestió, la tasca de repartir el fosfat es va perdre en l'aparició de la màquina adobadora, també anomenada baldufa, la qual anava lligada darrere el tractor.

3.4 Ordi i mestalls

Un cop acabat el cultiu del blat, es passa ja al del tercer any de la rotació dels camps, que aprofiten la terra ben preparada que ha deixat aquest. Aquest conreu podria ser el de l'ordi o bé el de llavors barrejades (anomenades mestalls), és a dir cereals i llegums o cereal amb cereal. La finalitat que tenia aquesta barreja era la d'aprofitar les característiques d'ambdós, i era una pràctica molt freqüent.

L'ordi i els mestalls anaven destinats, per al consum animal, com també la civada, la qual s'explicarà al següent capítol. La llavor de l'ordi cal dir que es solia treure de collites prèvies, de les quals se'n havia guardat els grans ensacats a les masies.

Cal tenir en compte que el procés d'aquests és semblant al del blat, a diferència de la feina de rostollar i la tasca anomenada llaurada creuada, és per això que només s'esmentarà el procés d'aquestes dues.

La feina de rostollar consisteix en arrencar els rostolls, és a dir les sobres de les soques dels cereals que han quedat al camp, en aquest cas el blat. Es feia després de la tasca de segar amb una estripadora de tracció animal, en aquest cas amb l'ajuda de un parell d'eugues o bous.

Al cap d'uns dies es tornava a estripar el camp (feina anomenada creuar la llaurada), fent-ho de manera transversal als solcs ja fets a l'anterior llaurada. Després, ja arribada la tardor, es repartia l'adob, tasca molt semblant a la de sembrar el blat. Les tasques següents eren les esmentades anteriorment per al blat. Per acabar el conreu, després d'haver segat, haver fet les garbes, etc. es rostollava el camp, és a dir es treien les restes per tal de preparar la terra per a la civada. Després, al setembre, si el temps encara era bo, es podia arribar a fer una segona collita de ferratges.

3.4.1 Canvis després de la mecanització

El canvi més notable i que cal destacar en aquest tipus de conreu és el de la substitució de la feina de rostollar el camp per a la màquina anomenada estripadora, de tracció mecànica. També, com ja s'ha dit anteriorment, la feina de repartir l'adob va substituir-se per a les baldufes, que amb el temps van evolucionar fins a les adobadores.

3.5 Civada i blat de moro de sobre rostoll

Acabats tots els conreus anteriors, arribava l'hora del conreu d'últim any, com és el cas de la civada del qual la seva collita se'n feia aliment per als animals.

El seu procés començava amb la sembra de la llavor, que es plantava sobre les restes d'adob de l'ordi o barreges de cereals. Després el procés que seguia era el mateix que el blat i l'ordi, i com a tal, el conreu de la civada finalitzava després de segar i haver tret les garberes. Per altra banda el blat de sobre rostoll acabava després d'haver-lo petat.

Per tancar el cicle es rostollava el camp de nou i es deixava el camp a punt per a la nova collita, la qual acabaria de tancar la rotació de conreus. La següent collita podia ser de nou patates o blat de moro i recomençar el cicle, o bé ferratges.

3.5.1 Canvis després de la mecanització

Tenint en compte que es realitzava el mateix procés que el blat i l'ordi, els canvis van ser els mateixos.

4. Experiències personals

En aquesta segona part del treball, mitjançant les entrevistes fetes a testimonis que van viure de primera mà els canvis al camp, intentarem esbrinar com l'aparició de les màquines va afectar a la part més humana.

S'explicarà com era el dia a dia al camp abans del procés de la mecanització, i arrel d'aquesta quins canvis es van produir, i si van ser positius i/o negatius.

4.1 El paper de l'home

El dia a dia a pagès era dur i començava molt d'hora, és per això que gaudien de poc temps lliure. En acabar una feina ja se'n començava una altra, com preparar la terra per a la collita següent o bé cuidar-se dels animals. Cal pensar que totes les estacions anaven lligades, i per tant no hi havia temps per parar.

Pel que fa les feines del camp, a part del que s'ha esmentat a la primera part del treball, mentre hi havia les primeres màquines petites, com que eren bastant rudimentàries, s'havien de complementar manualment o amb l'ajuda dels animals (per a tibar-les, per a fer els pallers, etc.). Quan van aparèixer les màquines més grans els animals van anar perdent la seva utilitat a l'hora de realitzar les tasques del camp. Totes les feines, poc a poc, van acabar sent substituïdes per a una màquina que va facilitar la feina del tot.

Els testimonis recorden com la primera "cosetxadora", en català segadora, podríem dir una de les màquines més rellevants, va sorgir cap als anys 50 i pertanyia al sindicat. Aquesta era bastant rudimentària i l'havien de compartir tots els veïns del poble. Més endavant els pagesos es van començar a comprar màquines pròpies i les compartien entre els veïns més pròxims. És necessari remarcar que la feina de segar, en aquells tems era molt dura i durava molts dies abans que apareguessin les màquines. Podríem dir que es considerava fins i tot una festa.

El meu avi segant amb una segadora un camp a Taradell

Amb la màquina de batre, una de les tasques més dures segons alguns dels testimonis, va passar el mateix i l'ajuntament també en va posar una a la plaça de les eres, i es compartia entre veïns. Alhora, un testimoni recorda com la Plaça i tots els seus negocis del voltant han canviat.

Més endavant aquestes màquines les van posar companyies i es compartien entre la gent que sol·licitava la seva feina. Aquestes feien pagar la feina als pagesos, que ja havien de tenir el camp preparat per quan vingués la màquina es pogués posar a la feina. En alguns casos els preus depenien dels quilos de cereals que s'havien recollit i en altres segons el temps que s'hi havien estat en fer la feina. Recorden els testimonis que era tot un negoci, i que sovint era costós.

Amb l'aparició de les màquines recorden com tot va ser diferent. Una màquina ho feia tot de cop o s'estalviava moltíssim temps. Els conreus no van notar gran canvi, es continuava plantant blat, blat de moro, etc. Tot i això amb el pas del temps es va anar avançant amb altres tipus de cereals més productius i resistents.

Un altre canvi va ser el de les bales, que permetien conservar els productes durant tot l'any i d'aquesta manera es va anar canviant el sistema d'aprofitament dels ferratges per als animals.

En alguns casos, com les patates i els naps es van començar a cultivar en els horts. Tot i això, tampoc van canviar els conreus van continuar amb el blat, blat de moro, etc.

El que sí que es va notar més va ser l'estalvi de temps a l'hora de fer les feines, però a la vegada s'havia de gastar més diners a l'hora de comprar les màquines i per això moltes cases van tardar a posseir-ne una.

Amb tot aquest procés, va començar a sobrar gent al camp, sobretot en les cases més petites. Va ser llavors quan les masies més grans llogaven a gent per a treballar-hi.

Tot i això, molta gent de pagès va començar a buscar feina en petits tallers o a les fàbriques del poble, com serien el Tint o Can Costa.

Al ser feines tan dures les del camp, necessitaven agafar energia i estones per reposar, per això es feien molts àpats. El primer el feien a primera hora del matí, seguidament dedicaven unes hores en alimentar els vedells, porcs, etc. i al voltant de les nou del matí feien l'esmorzar. Sovint, bevien la beguda, que consistia en una barreja d'anís i vi. Després, continuaven amb els animals i la segona part del dia l'impartien amb les feines del camp, que com s'han explicat anteriorment, eren força dures.

Aquest horari és estimat, ja que cal tenir en compte que en totes les cases variava, sobretot en les masies que estaven més al bosc. En aquestes, es dedicaven uns dies a l'any en anar a buscar llenya al bosc, per això després de realitzar les feines de la masia, segons explica un dels testimonis que ho havia viscut, s'emportaven el dinar i anaven a treballar al bosc.

Allà les feines eren variades: es pelaven pins, netejaven boscos, buscaven llenya, etc. Una de les feines que també es portaven a terme era la de tallar alzines per a produir-ne carbó, feina que realitzava el carboner. Dels trossos d'alzina se'n feien una pila i es posaven de la manera adequada, fent forats per a conduir el foc. L'enterraven amb terra i fulles i ho encenien. Ho deixaven cremar en somort i després de tres setmanes aproximadament ho destapaven i n'extreien el carbonet. De la llenya que recollien al bosc, s'utilitzava per a encendre el foc i cuinar o bé per a vendre.

Pel que fa el cap de setmana, la rutina variava una mica. La gent de pagès havia de guanyar-se la vida, i per això anava a mercat.

En aquella època a Taradell de mercat no n'hi havia, per tant per anar a vendre els animals (galls, gallines, conills, etc.) o els productes de la terra s'havia d'anar a Vic. Amb els diners que feien de vendre el que ells collien, en compraven els aliments bàsics que ells no podien cultivar.

Un testimoni recorda com tota la família, sobretot els nens, hi volien anar perquè mai sortien de casa, només per anar a l'escola. Per anar-hi, ho feien a peu o amb la tartana fins que va aparèixer el cotxe de línia. Els pagesos pujaven amb els cistells i els sacs i els posaven a sobre el cotxe. La gent anava dreta i algun a dalt per tal de vigilar que no saltessin els objectes a vendre. Més endavant, van sorgir uns venedors anomenats “bricollers” o “negociants”, que passaven per a les cases de pagès i ells mateixos ho venien als mercats de Barcelona. Passat uns anys, tot això es va perdre i ja no calia anar a Vic.

Dels productes també hi havien cases en les que, si no els feien per consum propi ni per a fer farina, les venien en cooperatives, tot i que això va ser ja més endavant.

Com ha quedat bastant clar, abans els pagesos només vivien dels animals i de les terres que tenien, és a dir, eren autosuficients (com del blat, que més d'un testimoni recorda haver portat la farina al pastisser per fer-ne pa, la llet de les vaques). Aquesta llet abans s'extreia amb les pròpies mans, però ja en aquesta època dels cinquanta van aparèixer les primeres màquines munidores, que van substituir el tamboret. Van millorar, per tant, la quantitat de llet i la rapidesa en obtenir-la.

Un altre aliment molt important en la seva vida era la carn del porc, ja que amb la matança del porc es produïen productes que abastien l'alimentació dels pagesos durant tot l'any. De porcs se'n matava almenys un a l'any i se'n aprofitava tot; se'n feien embotits, llardons, s'utilitzava també per a fer pilotilles, botifarres, etc. La matança del porc era una festa molt familiar en la qual participava tota la família, les dones preparaven tot el necessari el dia anterior i l'endemà el matador realitzava la feina. Per fer la matança es necessitava la col·laboració de tots els homes i les dones i a vegades fins i tot la dels veïns. Alguns dels testimonis recorden que era un procés molt llarg que durava més d'un dia, sense comptar els mesos que necessitaven els embotits per estar al punt, que solien anar dels tres als vuit depenent del producte. Els embotits reposaven al rebost, un lloc fresc i sense massa humitat que calia tenir ben tancat.

Per aquesta raó, la de ser autosuficients, alguns testimonis consideren que a pagès no es menjava amb molta abundància, perquè vivien del que collien i cuidaven, però tot i això els hi agradava la feina al camp i consideren que la vida era més alegre. A més a més, és necessari remarcar la col·laboració entre veïns, ja que quan en una casa s'havia de realitzar una tasca que necessitava molt d'esforç i moltes persones, entre les cases s'ajudaven.

El fet de no menjar en abundància, no vol dir pas que no es fessin àpats. Com s'ha dit anteriorment, sobretot en l'època de segar i batre, que era quan s'acostumava a menjar més perquè la feina dura els obligava a agafar més forces. Els àpats que es realitzaven durant aquestes èpoques eren l'esmorzar, el dinar i al voltant de les tres del migdia els hi portaven el beure.

Amb l'aparició de les màquines que feien aquestes tasques del camp en menys temps i que necessitaven menys esforç per part dels pagesos, aquesta tradició de portar el menjar al camp va desaparèixer.

Per últim, cal tenir en compte que abans s'havien d'alimentar varies generacions, perquè totes vivien a la masia. Amb la mecanització però, quan els joves es casaven marxaven de casa al no ser indispensables a l'hora de realitzar les feines del camp. Per aquesta raó, molts dels fills de pagès, com és el cas de l'hereu, que era qui li tocava quedar-se, ja no van continuar la feina que li venia de família.

4.2 El paper de la dona

Un cop fet referència al paper que tenien els homes, toca tractar el tema de les dones. La dona era un dels pilars fonamentals de la masia en aquella època, ja que les seves tasques eren diverses però totes tenien la mateixa importància. Les dones s'ocupaven de les feines domèstiques i de cuidar els fills, però principalment s'ocupaven de preparar el menjar per tota la família i anaven a rentar la roba en el torrent. Altres feines que realitzaven serien la de fer lleixiu amb la cendra o bé l'elaboració de la mantega, que es feia guardant la nata de la llet.

Les feines domèstiques es sobreentén que també van canviar molt. Des de la manera en que es cuinava, a la de feines com la de planxar. Per a cuinar ho feien amb una cuina econòmica, sobretot el menjar més petit, o a la llar de foc, on penjaven els perols (semblants a les olles) amb una cadena. Allà sovint es feia bullir aigua, obtenint d'aquesta manera aigua calenta.

Estri anomenat perol que servia per a escalfar aigua

Una altra qüestió que cal destacar dins dels canvis en la masia, és en la manera d'escalfar els llits a l'hora d'anar a dormir, ja que cal tenir en compte que en aquella època no hi havia calefacció. Un dels testimonis, recorda com es passaven entre els que dormien a la mateixa habitació el que s'anomenava el "burro". Aquest consistia en un plat fet de ceràmica on es col·locava caliu del foc. Estava envoltat d'una estructura de fusta per tal de que quan es poses a dins el llit no cremés els llençols.

Més endavant van anar apareixent altres sistemes, com el de la bossa d'aigua. S'escalfava aigua al foc i es disposava en bossetes, que es posaven a sobre els peus i els mantenia calents tota la nit.

Estri que mantenia el llit calent a l'hora d'anar a dormir

Les dones també col·laboraven en alguna tasca del camp, com la d'arrencar el falç, agafar garbes (va canviar en aparèixer les màquines de batre), arrencar naps, etc. A l'època de segar, com s'ha dit ja anteriorment, preparaven i portaven els menjar als pagesos que treballaven durament al camp.

Amb l'evolució de la maquinària, la dona es va anar quedant sense feina al camp, ja que aquest no demanava tanta participació i les feines més bàsiques van quedar ràpidament substituïdes.

Elles també s'ocupaven dels petits animals (pollastres, gallines, gall dindi, etc.) i també de l'hort, tenint en compte que a pagès s'alimentaven de les verdures d'aquest: cebes, carbasses, pastanagues, maduixes, etc. Es plantava segons el que anava arribant i segons les limitacions del temps que té el nostre territori, per exemple, només un tipus d'escarola aguantava quan feina fred. Aquesta es tapava amb branques per protegir-se de les condicions. A l'hort també es plantava per donar menjar als animals, com és el cas de les cols.

El treball a l'hort no van patir gaires canvis arran de la mecanització, ja que són molts pagesos que encara els conserven i es continua treballant manualment.

4.3 El paper dels nens

Un altre paper que cal remarcar era el dels nens. Pel que fa els nens, des de petits ja realitzaven tasques al camp, encara que fossin minoritàries. Per exemple, ells eren qui s'encarregaven d'escurar les corts, munyir les vaques de bon matí per tal d'obtenir la llet, que es dipositava en pots, o bé cuidar-se dels vedells. Amb la mecanització del camp, aquestes feines van perdre la seva utilitat. La tasca de munyir a mà es començà a veure afectada quan van sorgir les primeres màquines de munyir. Per altra banda, la feina d'escurar les corts es va quedar enrere, tot i que encara es fa en algunes situacions, ja que va aparèixer la tècnica d'escampar suc automàticament (els fems, que s'utilitzen com a fertilitzant) en màquines especials per a fer-ho.

Els anaven a col·legi, però durant el cap de setmana és quan hi dedicaven més temps al camp. Tot i així, també gaudien de temps lliure per a jugar entre ells, sobretot entre els veïns. Un dels testimonis recorden com anaven a la festa major del poble, o bé com es passaven la tarda jugant.

En resum, podríem dir que la feina d'abans era molt costosa, s'havien de treballar el que volien per sobreviure i guanyar-se la vida. Amb l'aparició de les màquines tot va canviar. Les feines suposaven menys esforç i totes les tècniques que es van anar aprenent durant els anys es van haver d'anar deixant enrere. Els pagesos es van veure obligats a adaptar-se a les noves tecnologies que van anar apareixent, que cada vegada van ser més. Des de les més rudimentàries i escasses, que s'havien de compartir, fins que totes les masies van anar posseint les seves pròpies.

5. Conclusions

Al llarg del treball, s'ha pogut observar primerament que el procés de mecanització no va ser ràpid, sinó lent. Tot i això, en les primeres màquines més rudimentàries ja es van començar a notar els canvis, tenint en compte que les feines de pagès eren molt dures i les petites innovacions ja es notaven. En molts casos, aquestes innovacions eren eines de tracció animal que van adaptar-se al tractor, com seria l'arada brabant.

Aquestes màquines van millorar, sigui per poc, la vida dels pagesos, però no va ser fins que van aparèixer les màquines més grans que tot va acabar de canviar. Cal dir que hi va haver un període en el que algunes feines combinaven els dos mètodes, el tradicional i el més modern.

Es van substituir primer les feines més bàsiques i senzilles, fet que va suposar que ja no es necessitava tanta gent al camp i es van buscar altres alternatives com les fàbriques. Això també va suposar que la feina de pagès, que es passava de pares a fills, ja no tingues un paper tant important.

Alhora, va anar millorant progressivament la producció, la rapidesa i van anar sorgint nous sistemes d'organització dels conreus al camp. Els pagesos van notar com una feina dura, que podia durar fins a dos setmanes com la de segar, amb les màquines el temps i l'esforç quedava reduït.

La dècada dels cinquanta i seixanta queda evident que va marcar un abans i un després en la vida dels pagesos perquè ser una època de canvis, però no només pel que fa al camp, sinó també a la masia i per tant al dia a dia de les persones que hi vivien. Tant en la manera de cuinar, que es feia antigament amb el foc, com en la d'escalfar-se, que també depenia de la llar de foc i la llenya, que s'anava a buscar al bosc. En el treball, fent una ullada en com era abans de la mecanització, s'ha observat també com abans a pagès hi havia una autosuficiència, com en el cas del menjar, tant per a animals com per a les persones que vivien en les masies.

Tot i el que s'ha dit anteriorment, també trobem els seus aspectes negatius, que serien en primer lloc els diners que suposava comprar les màquines o els adobs, sobretot en les masies més petites, per això es van anar adaptant poc a poc (les cases de pagès forestals van tardar més). És per aquest motiu que al principi de la mecanització les màquines es compartien entre els veïns del poble i van ser comprades en comú.

Per altra banda, un dels aspectes negatius és la pèrdua dels costums del camp, és a dir les tècniques que al llarg del temps s'havien anat passant de generació en generació, van acabar perdent-se. També la desaparició dels animals al camp i totes les antigues eines, que van anar quedant en segon pla.

6. Referències bibliogràfiques

- Llibres:

Pladevall i Font, Antoni. (1995). *Taradell: passat i present d'un terme i vila d'Osona*. Taradell. Ajuntament de Taradell

Pont, Miquel. (2000). *Les feines de la vella pagesia*. Ed. Proa

Torrents, Jacint. (2009). *Femer fa graner* (1ª edició). Barcelona. Temes d'etnologia de Catalunya

Ferrarons, R. ; Munmany, J. (1990) *Les masies de Taradell* (3a edició). Taradell. Centre excursionista Taradell

- Pàgines web, d'on he extret les fotografies:

Miquel Toni Vidal. (2014). *Carros i eines mallorquines* Recuperat 8 de setembre de 2014 des de <http://www.carrosmallorquins.com/productos.php?recordID=17>

(2013). *Viquipèdia*. Recuperat 6 de setembre de 2014 des de <http://ca.wikipedia.org/wiki/Tartana>

(2011) *Flickr*. *El món rural a partir de les vostres imatges*. Recuperat 8 de setembre de 2014 des de <https://www.flickr.com/photos/museuvidarural/6229653955/>

Generalitat Valenciana, conselleria d'educació. *El Setiet, la nostra revista*. Botlletí informatiu n^o8. Recuperat 8 de setembre de 2014 des de <http://www.cult.gva.es/museus/m00073/setietnum8/era.htm>

Catímenú. Recuperat 6 de setembre de 2014 des de <http://www.catimenu.com/vocabularidelmas.htm>

(2012) *Memòries de Poblet*. Recuperat 6 de setembre de 2014 des de http://depoblet.blogspot.com.es/2011_03_01_archive.html

7. Annexes

7.1 Entrevistes

Aquest model d'entrevistes és el que he utilitzat per l'elaboració del capítol d'experiències personals. Cal tenir en compte que aquest és orientatiu, ja que totes les entrevistes amb els testimonis van evolucionar de manera diferent, i sovint afegint o suprimint preguntes.

7.1.1 El paper de l'home

- Com era un dia a dia a pagès?
- Quins canvis són els més notables que es van experimentar arrel de la mecanització en el camp en relació al temps?
- Quines feines, tot i la mecanització, no van poder ser substituïdes i es van continuar fent a mà?
- Es van produir canvis en els tipus de conreu que s'havien conreat fins al moment?
- Quina nova organització va suposar l'aparició de noves màquines?
- Què va passar amb la gent que es dedicava estrictament al camp, com els jornalers o els segadors?
- Quina experiència recorda de la primera màquina que va tenir a casa? Quina va ser? Com va ser l'adaptació del pagès a cada màquina?
- Recorda alguna de les màquines que van aparèixer entre la dècada dels 60 i 70? Quina funció tenien?
- L'aparició de maquinària devia suposar més temps lliure, en que s'impartia aquest temps? Quines eren les activitats que es feien?
- Com es va haver d'adaptar la masia a canvi causat per la mecanització?
- Considera que la feina de pagès era més dura abans de la mecanització? O va seguir igual? Per què?
- De les tasques com la de segar, que representava més aviat una tradició molt familiar, que va passar amb elles a causa de la mecanització?

- Aspectes negatius i positius de la mecanització
- En el tema dels animals, quins canvis es van experimentar a l'hora de tractar-los?
- El nombre d'animals, va créixer o va augmentar?

7.1.2 El paper de la dona

- La dona ajudava en algunes tasques del camp. Amb l'aparició de les màquines ho continuava fent? (En cas afirmatiu, en quines)
- Quins canvis va experimentar en relació al temps?
- Quines màquines o electrodomèstics destacaries de les que es van incorporar dins la masia?
- Es van produir canvis en l'alimentació?
- De quina manera les feines domèstiques es van veure afectades? (explicar com es feien abans i com es feien després). Només la dona realitzava les tasques domèstiques?
- Van suposar més temps lliure? Amb quines activitats s'aprofitava aquest temps?
- La vida en família es va veure afectada o va enfortir-se més?

7.1.3 El paper dels nens

- Al fer molta de les feines les màquines es devia necessitar menys gent. Va afectar a l'hora de decidir si de gran es volia continuar fent de pagès?
- Els nens continuaven ajudant a les feines del camp tot i la mecanització? Quin era el seu paper al camp i quin en l'ajuda de les feines domèstiques?
- Què feien en les seves estones lliures?